Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 17ης Σεπτεμβρίου 2015*

«Αίτηση αναιρέσεως — Ανταγωνισμός — Συμπράξεις — Αγορά κηρών παραφίνης — Αγορά κηρού ακατέργαστης παραφίνης — Παράβαση θυγατρικής εταιρίας το κεφάλαιο της οποίας κατέχει κατά 100 % μητρική εταιρία — Τεκμήριο ασκήσεως καθοριστικής επιρροής από τη μητρική εταιρία επί της θυγατρικής — Ευθύνη της μητρικής εταιρίας απορρέουσα αποκλειστικώς από παραβατική συμπεριφορά της θυγατρικής της — Απόφαση αφορώσα μείωση του επιβληθέντος στη θυγατρική ποσού του προστίμου — Επιπτώσεις επί της νομικής καταστάσεως της μητρικής εταιρίας»

Στην υπόθεση C-597/13 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ασκήθηκε στις 22 Νοεμβρίου 2013,

Total SA, με έδρα το Courbevoie (Γαλλία), εκπροσωπούμενη από τους É. Morgan de Rivery και É. Lagathu, avocats,

αναιρεσείουσα,

όπου ο έτερος διάδικος είναι η

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους É. Gippini Fournier και P. Van Nuffel,

καθής πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους T. von Danwitz, πρόεδρο τμήματος, A. Rosas, E. Juhász (εισηγητή), D. Šváby και A. Prechal, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Wahl

γραμματέας: V. Tourrès, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 15ης Ιανουαρίου 2015,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 26ης Μαρτίου 2015,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

Απόφαση

1 Με την αίτηση αναιρέσεως, η Total SA (στο εξής: Total) ζητεί την αναίρεση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης Total κατά Επιτροπής (T-548/08, EU:T:2013:434, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση), με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή της με αίτημα, κυρίως, τη μερική ακύρωση της αποφάσεως C(2008) 5476 τελικό της Επιτροπής, της 1ης Οκτωβρίου 2008, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου [81 ΕΚ] και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση COMP/39.181 – Κηροί κηροποιίας) (περίληψη δημοσιευθείσα στην ΕΕ 2009, C 295, σ. 17, στο εξής: επίδικη απόφαση), και, επικουρικώς, την ακύρωση ή τη μείωση του ποσού του προστίμου που της επιβλήθηκε.

Ιστορικό της διαφοράς και επίδικη απόφαση

2 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση διαπιστώνονται τα ακόλουθα:

«1 Με την [επίδικη] απόφαση, η [Ευρωπαϊκή] Επιτροπή διαπίστωσε ότι η [νυν αναιρεσείουσα] […] και η θυγατρική της το κεφάλαιο της οποίας κατέχει σχεδόν κατά 100 %, η Total France SA [(στο εξής: Total France)] παρέβησαν, από κοινού με άλλες επιχειρήσεις, το άρθρο 81, παράγραφος 1, [ΕΚ] και το άρθρο 53, παράγραφος 1, της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ)[, της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3)], μετέχοντας σε σύμπραξη στην αγορά κηρών παραφίνης στον ΕΟΧ και στη γερμανική αγορά του κηρού ακατέργαστης παραφίνης.

2 Αποδέκτες της [επίδικης[αποφάσεως είναι οι ακόλουθες εταιρίες: […], καθώς και η [νυν αναιρεσείουσα] και η θυγατρική της […]

3 Οι κηροί παραφίνης παρασκευάζονται σε διυλιστήριο από αργό πετρέλαιο. Οι εν λόγω κηροί χρησιμοποιούνται για την παραγωγή ποικίλων προϊόντων όπως κεριά, χημικά, επίσωτρα, προϊόντα αυτοκινητοβιομηχανίας, καθώς και στις βιομηχανίες καουτσούκ, συσκευασίας, συγκολλητικών και τσίχλας (αιτιολογική σκέψη 4 της [επίδικης] αποφάσεως).

4 Ο κηρός ακατέργαστης παραφίνης είναι η πρώτη ύλη που απαιτείται για την παρασκευή κηρών παραφίνης. Παράγεται σε διυλιστήρια ως υποπροϊόν κατά την παρασκευή ελαίων βάσεως από αργό πετρέλαιο. Πωλείται επίσης σε τελικούς πελάτες, όπως για παράδειγμα σε παραγωγούς μοριοσανίδων (αιτιολογική σκέψη 5 της [επίδικης] αποφάσεως).

5 Έναυσμα για την έναρξη της έρευνας της Επιτροπής αποτέλεσαν οι πληροφορίες περί υπάρξεως συμπράξεως που γνωστοποίησε στο θεσμικό αυτό όργανο [μια εταιρία] με [το] από 17 Μαρτίου 2005 [έγγραφό] της.

6 Στις 28 και 29 Απριλίου 2005, η Επιτροπή διενήργησε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 20, παράγραφος 4, του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 [ΕΚ] και 82 [ΕΚ] (ΕΕ L 1, σ. 1), επιτόπιους ελέγχους στις εγκαταστάσεις της […] Total [France] (αιτιολογική σκέψη 75 της [επίδικης] αποφάσεως).

7 Όσον αφορά την Total France, οι έλεγχοι πραγματοποιήθηκαν βάσει της αποφάσεως της Επιτροπής, της 18ης Απριλίου 2005, με την οποία διατάχθηκε η διενέργεια επιτόπιου ελέγχου στην αναιρεσείουσα και στο σύνολο των ελεγχόμενων από αυτήν, αμέσως ή εμμέσως, επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένης της Total France, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 20, παράγραφος 4, του κανονισμού 1/2003 […]

8 Η απόφαση περί διενέργειας ελέγχου [της Επιτροπής, της 18ης Απριλίου 2005,] κοινοποιήθηκε στην Total France στις 28 Απριλίου 2005. Δεν κοινοποιήθηκε στην [αναιρεσείουσα].

9 Η Επιτροπή απηύθυνε στην Total France αιτήσεις παροχής πληροφοριών στις 3 Νοεμβρίου 2005 και στις 27 Νοεμβρίου 2006, στις οποίες η εν λόγω εταιρία απάντησε στις 23 Δεκεμβρίου 2005 και στις 13 Δεκεμβρίου 2006. Στις 30 Ιανουαρίου 2007, η Επιτροπή της απηύθυνε συμπληρωματικές ερωτήσεις, στις οποίες απάντησε στις 4 Απριλίου 2007.

10 Στις 29 Μαΐου 2007 η Επιτροπή απηύθυνε ανακοίνωση των αιτιάσεων [στους αποδέκτες της επίδικης αποφάσεως], επομένως και στην [αναιρεσείουσα] και στην Total France (αιτιολογική σκέψη 85 της [επίδικης] αποφάσεως).

11 Με έγγραφο της 13ης Αυγούστου 2007, η [αναιρεσείουσα] υπέβαλε τις παρατηρήσεις της απαντώντας στην ανακοίνωση των αιτιάσεων […]

12 Στις 10 και 11 Δεκεμβρίου 2007, η Επιτροπή διοργάνωσε ακρόαση στην οποία συμμετείχε η [αναιρεσείουσα].

13 Έπειτα από την ακρόαση η Επιτροπή απηύθυνε στην [αναιρεσείουσα] πλήθος αιτήσεων παροχής πληροφοριών. Οι αιτήσεις της 21ης Δεκεμβρίου 2007 και της 29ης Μαΐου 2008 αφορούσαν τους κύκλους εργασιών της [αναιρεσείουσας] και της Total France, ιδίως στις αγορές κηρών παραφίνης και gatsch. Η αίτηση της 4ης Απριλίου 2008 αφορούσε το υποστατό της παραβάσεως στην οποία μετείχε η Total France. Η [αναιρεσείουσα] απάντησε, αντιστοίχως, στις 20 Φεβρουαρίου, 8 Απριλίου και 10 Ιουνίου 2008, επισημαίνοντας ότι δεν είχε γνώση της προσαπτόμενης στην Total France παραβάσεως.

14 Κατά την [επίδικη] απόφαση, υπάλληλοι της Total France συμμετείχαν απευθείας στην παράβαση καθ' όλη τη διάρκειά της. Η Επιτροπή έκρινε, επομένως, ότι η Total France ήταν άμεσα υπεύθυνη για τη σύμπραξη (αιτιολογικές σκέψεις 555 και 556 της [επίδικης] αποφάσεως). Η Επιτροπή έκρινε ότι η [αναιρεσείουσα] κατείχε τουλάχιστον το 98 % του κεφαλαίου της Total France και ότι μπορούσε να θεωρήσει επί της ανωτέρω βάσεως ότι η [αναιρεσείουσα] ασκούσε καθοριστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της Total France, δεδομένου ότι αμφότερες οι εταιρίες αποτελούσαν μέρος της αυτής επιχειρήσεως (αιτιολογικές σκέψεις 557 έως 559 της [επίδικης] αποφάσεως). Απαντώντας σε γραπτή ερώτηση του Γενικού Δικαστηρίου σχετικά με την ταυτότητα των λοιπών ιδιοκτητών της Total France, η [αναιρεσείουσα] διευκρίνισε ότι εμμέσως κατείχε η ίδια το λοιπό εταιρικό κεφάλαιο. Ως εκ τούτου, ανέκυψε κατά τη διάρκεια της δίκης ότι η [αναιρεσείουσα] κατείχε το 100 % του κεφαλαίου της Total France κατά την επίδικη περίοδο.

15 Τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν εν προκειμένω υπολογίστηκαν βάσει των κατευθυντηρίων γραμμών για τον υπολογισμό τω προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 23, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 1/2003 (ΕΕ 2006, C 210, σ. 2) […], που ίσχυε κατά τον χρόνο κοινοποιήσεως της ανακοινώσεως των αιτιάσεων [στους αποδέκτες της επίδικης αποφάσεως].»

3 Τα άρθρα 1 και 2 της επίδικης αποφάσεως ορίζουν τα εξής:

«Άρθρο 1

Οι ακόλουθες επιχειρήσεις παραβίασαν το άρθρο 81, παράγραφος 1, [ΕΚ] και, από 1ης Ιανουαρίου 1994, το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ μετέχοντας, κατά τις αναφερόμενες περιόδους, σε διαρκή συμφωνία και/ή εναρμονισμένη πρακτική στον τομέα κηρών παραφίνης της κοινής αγοράς και, από 1ης Ιανουαρίου 1994, του ΕΟΧ:

[…]

Total France […]: από τις 3 Σεπτεμβρίου 1992 έως τις 28 Απριλίου 2005· και

Total […]: από τις 3 Σεπτεμβρίου 1992 έως τις 28 Απριλίου 2005.

Όσον αφορά τις ακόλουθες επιχειρήσεις, η παράβαση αφορά επίσης, για τις αναφερόμενες περιόδους, τον κηρό ακατέργαστης παραφίνης που επωλείτο σε τελικούς πελάτες στη γερμανική αγορά:

Total France […]: από τις 30 Οκτωβρίου 1997 έως τις 12 Μαΐου 2004· και

Total […]: από τις 30 Οκτωβρίου 1997 έως τις 12 Μαΐου 2004.

[…]

Άρθρο 2

Επιβάλλονται τα ακόλουθα πρόστιμα για την παράβαση περί της οποίας γίνεται λόγος στο άρθρο 1:

[…]

Total France […] από κοινού και εις ολόκληρον με την Total […]: 128 163 000 [ευρώ].»

4 Στην αιτιολογική σκέψη 577 της επίδικης αποφάσεως η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η πλειονότητα των επιχειρημάτων της Total στηριζόταν στη δυνατότητα της θυγατρικής να ενεργεί αυτοτελώς στο πλαίσιο της τρέχουσας διαχειρίσεως των εμπορικών δραστηριοτήτων της. Στην αιτιολογική σκέψη 578 της επίδικης αποφάσεως η Επιτροπή προέβη σε εκτιμήσεις σχετικές με την έννοια της «αυτοτελούς δράσεως» μιας θυγατρικής και δη στην εκτίμηση ότι «η άσκηση καθοριστικής επιρροής επί της εμπορικής πολιτικής μιας θυγατρικής δεν απαιτεί την καθημερινή παρέμβαση στη διαχείριση του τρόπου εκμεταλλεύσεως της θυγατρικής».

5 Στην ίδια αιτιολογική σκέψη η Επιτροπή προσέθεσε τα εξής:

«Πράγματι, η [Total] παραδέχεται ότι ενήργησε ως φορέας θεσμικού συντονισμού και ελέγχου των στρατηγικής φύσεως προσανατολισμών και ότι διαθέτει την εξουσία να εγκρίνει ή να απορρίπτει τις σημαντικότερες επενδύσεις ή οποιαδήποτε μείζονα μεταβολή των δραστηριοτήτων εντός του ομίλου. Τούτο αποδεικνύει ότι η [Total], με την ιδιότητα που έχει ως μητρική εταιρία, έχει συμφέρον και ενεργεί έναντι των θυγατρικών της ως μέτοχος που επιθυμεί να προστατεύσει τα οικονομικά συμφέροντά του ως ιδιοκτήτη και τα συμφέροντά του στο πεδίο της εμπορικής στρατηγικής. Η [Total] απαριθμεί επίσης ορισμένα άλλα ζητήματα όπως είναι η πολιτική που εφαρμόζεται στους ανθρώπινους πόρους, η κατάρτιση ενοποιημένων λογαριασμών, ο καθορισμός της φορολογικής πολιτικής του ομίλου, καθώς και ορισμένα άλλα οριζόντια επιχειρησιακά καθήκοντα, όπως είναι η βιομηχανική ασφάλεια, το περιβάλλον, η διαχείριση των πόρων υπό όρους συνάδοντες προς την ηθική, οι χρηματοδοτικές δραστηριότητες, κ.λπ. τα οποία διαχειρίζεται η [Total] για λογαριασμό του συνόλου του ομίλου.»

6 Στις αιτιολογικές σκέψεις 579 έως 582 της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή εξέτασε τα επιχειρήματα τα οποία αντλεί η Total από την απουσία αλληλοεπικαλύψεως των διοικητικών αρμοδιοτήτων ανάμεσα στη μητρική εταιρία και τη θυγατρική, δεδομένου ότι η θυγατρική ουδέποτε έλαβε εντολές από τη μητρική εταιρία ως προς την εφαρμοστέα πολιτική για την εμπορία κηρών παραφίνης, ουδέποτε ενημέρωσε τη μητρική εταιρία σχετικά με τις δραστηριότητές της στην οικεία αγορά και, τέλος, δεδομένου ότι οι κηροί παραφίνης αποτελούσαν όλως δευτερεύουσα δραστηριότητα τόσο για τη θυγατρική όσο και για τη μητρική εταιρία. Στην αιτιολογική σκέψη 585 της επίδικης αποφάσεως η

Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι τα στοιχεία που προέβαλε η Total δεν επαρκούσαν ώστε να ανατρέψουν το τεκμήριο ασκήσεως καθοριστικής επιρροής το οποίο απορρέει από την άμεση ή έμμεση κατοχή από τη μητρική εταιρία σχεδόν του συνόλου του κεφαλαίου της θυγατρικής της Total France.

Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

7 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 16 Δεκεμβρίου 2008, η νυν αναιρεσείουσα ζήτησε την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως κατά το μέρος που την αφορά, επικαλούμενη προς στήριξη των αιτημάτων της επτά λόγους. Επικουρικώς, ζήτησε, επίσης, την κατάργηση ή τη μείωση του ποσού του προστίμου που της είχε επιβληθεί εις ολόκληρον με την Total France, επικαλούμενη προς τούτο δύο λόγους. Συγκεκριμένα, η νυν αναιρεσείουσα υποστήριξε κατ' ουσίαν ότι δεν ήταν σε θέση να ασκήσει καθοριστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της θυγατρικής της και ότι η εν λόγω εταιρία διατηρούσε, ως εκ τούτου, αυτοτελή συμπεριφορά στην αγορά. Κατά συνέπεια, δεδομένου ότι δεν είχε η ίδια εμπλακεί στην καταγγελθείσα σύμπραξη, δεν ήταν δυνατό να της προσαφθεί η παραβατική συμπεριφορά της θυγατρικής της. Η αναιρεσείουσα αμφισβήτησε περαιτέρω τη διάρκεια της διαπραχθείσας από τη θυγατρική της παραβάσεως, όπως την είχε υπολογίσει η Επιτροπή. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε όλους τους ως άνω λόγους.

8 Στη σκέψη 73 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο περιέλαβε τις εκτιμήσεις της Επιτροπής ως εκτίθεντο στην αιτιολογική σκέψη 578 της επίδικης αποφάσεως. Στις σκέψεις 74 έως 99 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, εξέτασε έκαστο των επιχειρημάτων της Total σχετικά με την αυτοτελή δράση της θυγατρικής της και έκρινε, στη σκέψη 102 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή είχε ορθώς εκτιμήσει ότι η νυν αναιρεσείουσα δεν επέτυχε την ανατροπή του τεκμηρίου ότι η εν λόγω εταιρία ασκούσε καθοριστική επιρροή επί της εμπορικής πρακτικής της θυγατρικής της.

9 Στις σκέψεις 215 έως 219 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε τα επιχειρήματα της Total ως προς τη διάρκεια της συμμετοχής της θυγατρικής αυτής της εταιρίας και, στη σκέψη 224 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, έκρινε ότι:

«Όσον αφορά την άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του, το Γενικό δικαστήριο κρίνει ότι η [νυν αναιρεσείουσα] δεν απέδειξε πλάνη ή παρατυπία της [επίδικης] αποφάσεως που θα μπορούσε να δικαιολογήσει την κατάργηση του επιβληθέντος σε αυτήν προστίμου ή τη μείωση του ποσού αυτού. Εκτιμά, επίσης, ότι, λαμβανομένων υπόψη όλων των περιστάσεων της υπό κρίση υποθέσεως, ιδίως της σοβαρότητας και της διάρκειας της διαπραχθείσας από τη [νυν αναιρεσείουσα] παραβάσεως, το ποσό του επιβληθέντος σε αυτήν προστίμου είναι ενδεδειγμένο».

Η απόφαση Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08)

10 Με την απόφαση Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423), η οποία εκδόθηκε την ίδια ημέρα με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση στην υπό κρίση υπόθεση, το Γενικό Δικαστήριο μείωσε στο ποσό των 125 459 842 ευρώ το επιβληθέν στη θυγατρική Total France πρόστιμο, στα δικαιώματα της οποίας έχει υπεισέλθει η Total Raffinage Marketing SA, απορρίπτοντας κατά τα λοιπά την προσφυγή την οποία είχε ασκήσει η τελευταία παραλλήλως προς την προσφυγή της Total, της μητρικής της εταιρίας. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή, κατά τον καθορισμό του πολλαπλασιαστικού συντελεστή ο οποίος απηχεί τη διάρκεια της συμμετοχής της Total France στην παράβαση, είχε παραβιάσει τις αρχές της αναλογικότητας και της ίσης μεταχειρίσεως, εξομοιώνοντας συμμετοχή διάρκειας 7 μηνών και 28 ημερών ως προς τους κηρούς παραφίνης και συμμετοχή διάρκειας 6 μηνών και 12 ημερών ως προς το gatsch με συμμετοχή διάρκειας ενός ολόκληρου έτους. Αντιθέτως, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο δεν προέβη σε μείωση κατά το ίδιο μέτρο του επιβληθέντος στην Total προστίμου.

Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

11 Η αίτηση αναιρέσεως διαρθρώνεται επί έξι λόγων. Με τον πρώτο και τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι, μολονότι η ευθύνη της απορρέει στο σύνολό της από την ευθύνη της θυγατρικής της, εντούτοις το Γενικό Δικαστήριο δεν προέβη, ως προς αυτήν, σε ισόποση μείωση του επιβληθέντος στη θυγατρική της προστίμου όπως έπραξε για τη θυγατρική της. Ως εκ τούτου, επέτεινε, άνευ οιασδήποτε νομικής βάσεως, την κύρωση την οποία επέβαλε στην αναιρεσείουσα. Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κατά το ότι δεν ακύρωσε την επίδικη απόφαση για παράβαση εκ μέρους της Επιτροπής της υποχρεώσεώς της αιτιολογήσεως. Με τον τέταρτο έως τον έκτο λόγο αναιρέσεως, οι οποίοι προβάλλονται επικουρικώς, η αναιρεσείουσα ζητεί από το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν της εξουσίας του μεταρρυθμίσεως και λαμβανομένων υπόψη όλων των περιστάσεων της υποθέσεως, να καθορίσει ως προς αυτήν πρόστιμο ισόποσο με το ορισθέν για τη θυγατρική της.

12 Επιβάλλεται καταρχάς η εξέταση του δευτέρου λόγου αναιρέσεως και, ακολούθως, του πρώτου και του τρίτου λόγου αναιρέσεως.

Ως προς τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

13 Η Total προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι υπέπεσε, κατά την άσκηση του ελέγχου νομιμότητας, σε πλάνη περί το δίκαιο κατά το ότι δεν ακύρωσε την επίδικη απόφαση για παράβαση εκ μέρους της Επιτροπής της υποχρεώσεώς της αιτιολογήσεως. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή δεν προέβη σε εξέταση των προβληθέντων από την αναιρεσείουσα επιχειρημάτων τα οποία απέβλεπαν στην αναστροφή του τεκμηρίου καθοριστικής επιρροής αυτής επί της εμπορικής πολιτικής της θυγατρικής της.

14 Κατά την Total, το πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως είναι ανάλογο με εκείνο επί του οποίου εκδόθηκε η απόφαση Elf Aquitaine κατά Επιτροπής (C-521/09 P, EU:C:2011:620, σκέψη 167), οπότε ήταν αναγκαία η εκ μέρους της Επιτροπής ενισχυμένη αιτιολογία ως προς τους λόγους για τους οποίους έκρινε ότι τα στοιχεία που προσκόμισε η αναιρεσείουσα δεν ήταν επαρκή για την αναστροφή αυτού του τεκμηρίου. Η αναιρεσείουσα επικαλέσθηκε πλήθος αποδεικτικών στοιχείων προς τον σκοπό αυτό, όπως την αυτοτέλεια της θυγατρικής της, τη μη γνωστοποίηση εκ μέρους της στη μητρική εταιρία της δράσεώς της στην αγορά και την απουσία εντολών της μητρικής εταιρίας προς τη θυγατρική της για τη διαχείριση της δραστηριότητάς της. Η Επιτροπή, όμως, δεν απάντησε όσον αφορά τα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία, όπερ συνιστά έλλειψη αιτιολογίας, ήτοι παράβαση ουσιώδους τύπου, την οποία το Γενικό Δικαστήριο όφειλε να εξετάσει αυτεπαγγέλτως, καθώς ο λόγος αυτός είναι δημοσίας τάξεως (βλ. απόφαση Siemens κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-239/11 P, C-489/11 P και C-498/11 P, EU:C:2013:866, σκέψη 321).

15 Δεδομένου ότι δεν ήταν σε θέση να προσδιορίσει τα σημεία της επίδικης αποφάσεως τα οποία απαντούσαν εμπεριστατωμένως στα στοιχεία που επικαλέσθηκε η αναιρεσείουσα, το Γενικό Δικαστήριο όφειλε να εξετάσει αυτεπαγγέλτως τον λόγο περί ελλείψεως αιτιολογίας της επίδικης αποφάσεως και να την ακυρώσει. Αντί να εξετάσει αυτόν τον λόγο, το Γενικό Δικαστήριο, στις σκέψεις 75 έως 102 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, προέβη σε δική του εκτίμηση εκάστου των στοιχείων αυτών, υποκαθιστώντας με τον τρόπο αυτό την Επιτροπή.

16 Η Επιτροπή φρονεί ότι ο λόγος αυτός είναι απαράδεκτος, καθώς η αναιρεσείουσα επιδιώκει, δι' αυτού, να μεταβάλει το αντικείμενο της διαφοράς όπως αυτό υποβλήθηκε στην κρίση του Γενικού Δικαστηρίου, προβάλλοντας για πρώτη φορά ενώπιον του Δικαστηρίου λόγο περί ελλείψεως αιτιολογίας της επίδικης αποφάσεως. Κατά την Επιτροπή, ο χαρακτήρας δημοσίας τάξεως του λόγου περί ελλείψεως αιτιολογίας παρέχει στον δικαστή την εξουσία να το εξετάζει αυτεπαγγέλτως, αλλά

δεν σημαίνει ότι το Γενικό Δικαστήριο υποχρεούται, επί ποινή αναιρέσεως της αποφάσεώς του, να εξετάζει αυτεπαγγέλτως όλες τις πτυχές της αιτιολογίας μιας αποφάσεως οι οποίες δεν προβλήθηκαν ενώπιόν του.

17 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι τα προβληθέντα από την αναιρεσείουσα αποδεικτικά στοιχεία, ήτοι η χρηματοοικονομική αυτοτέλεια της θυγατρικής από τη μητρική της, το γεγονός ότι αυτή η θυγατρική διαθέτει δική της τοπική διοίκηση, η απουσία επικοινωνίας μεταξύ της μητρικής εταιρίας και της θυγατρικής της ως προς τη δράση της δεύτερης και η όλως δευτερεύουσας σημασίας δραστηριότητα στην οποία αφορούσε η παράνομη σύμπραξη για τον κύκλο εργασιών της μητρικής εταιρίας, συνιστούσαν επιχειρήματα τα οποία είχαν προβληθεί στο πλαίσιο του τετάρτου λόγου της προσφυγής που ασκήθηκε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και αφορούσαν σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως της Επιτροπής στην επίδικη απόφαση και όχι σε έλλειψη αιτιολογίας της αποφάσεως αυτής. Το Γενικό Δικαστήριο απάντησε στους λόγους αυτούς οι οποίοι απέβλεπαν στην αναστροφή του τεκμηρίου ασκήσεως καθοριστικής επιρροής. Επομένως, αποφάνθηκε, στο πλαίσιο της εξετάσεως του συγκεκριμένου λόγου της προσφυγής, όχι επί ζητήματος αφορώντος την αιτιολογία, αλλά επί της ουσίας.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

18 Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η υποχρέωση αιτιολογήσεως των πράξεων της Ένωσης που προβλέπει το άρθρο 296, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ αποτελεί ουσιώδη τύπο που πρέπει να διακρίνεται από το ζήτημα του βασίμου της αιτιολογίας, δεδομένου ότι αυτό αφορά την ουσιαστική νομιμότητα της επίδικης πράξεως (βλ. αποφάσεις Elf Aquitaine κατά Επιτροπής, C-521/09 P, EU:C:2011:620, σκέψη 146 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, καθώς και Gascogne Sack Deutschland κατά Επιτροπής, C-40/12 P, EU:C:2013:768, σκέψη 46).

19 Εν προκειμένω η νυν αναιρεσείουσα αμφισβήτησε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου την εκτίμηση, στην αιτιολογική σκέψη 578 της επίδικης αποφάσεως, των στοιχείων που είχε προβάλει προκειμένου να αναστρέψει το τεκμήριο καθοριστικής επιρροής. Υποστήριξε ότι η Επιτροπή είχε εσφαλμένως απορρίψει τα προβληθέντα στοιχεία για την απόδειξη της απουσίας καθοριστικής επιρροής της επί της εμπορικής συμπεριφοράς της θυγατρικής της, χωρίς παρά ταύτα να υποστηρίξει ότι η Επιτροπή είχε αθετήσει την υποχρέωσή της αιτιολογήσεως στην επίδικη απόφαση.

20 Επιβάλλεται η παρατήρηση, όπως προκύπτει από τη σκέψη 8 της παρούσας αποφάσεως, ότι, αφού περιέλαβε τις εκτιμήσεις της Επιτροπής ως εκτίθεντο στην αιτιολογική σκέψη 578 της επίδικης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε ένα προς ένα, στις σκέψεις 74 έως 99 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, καθένα από τα επιχειρήματα της Total σχετικά με την αυτοτελή δράση της θυγατρικής της και κατέληξε στο συμπέρασμα, στη σκέψη 102 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι ορθώς είχε εκτιμήσει η Επιτροπή ότι η αναιρεσείουσα δεν επέτυχε την ανατροπή του εν λόγω τεκμηρίου.

21 Το πρώτο σκέλος του δευτέρου λόγου στηρίζεται κατ' ουσίαν στα ίδια επιχειρήματα με τα προβληθέντα από την αναιρεσείουσα ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου προκειμένου να αμφισβητήσει, όχι ενδεχόμενη αθέτηση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, αλλά φερόμενη εσφαλμένη εφαρμογή του τεκμηρίου καθοριστικής επιρροής. Κατά την αναιρετική δίκη, η αναιρεσείουσα, όμως, δεν επικρίνει πλέον το βάσιμο της συλλογιστικής του Γενικού Δικαστηρίου στις εν λόγω σκέψεις της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, αλλά αμφισβητεί αποκλειστικώς την πλάνη περί το δίκαιο στην οποία υπέπεσε κρίνοντας ότι η προβαλλόμενη ανεπάρκεια της αιτιολογίας της επίδικης αποφάσεως όσον αφορά την απόρριψη των στοιχείων που προέβαλε η αναιρεσείουσα προκειμένου να αναστρέψει το τεκμήριο καθοριστικής επιρροής δεν επιφέρει ακύρωση της αποφάσεως αυτής.

22 Με το εν λόγω σκέλος προβάλλεται, συνεπώς, στην αναιρετική δίκη, νέο επιχείρημα συνιστάμενο στην αμφισβήτηση της επάρκειας της αιτιολογίας της επίδικης αποφάσεως ως προς την εφαρμογή του τεκμηρίου καθοριστικής επιρροής. Εντεύθεν προκύπτει ότι το εν λόγω σκέλος πρέπει να κριθεί ως απαράδεκτο, καθόσον, στην αναιρετική δίκη, η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου περιορίζεται καταρχήν στον έλεγχο της νομικής λύσεως που δόθηκε επί των λόγων που προβλήθηκαν και συζητήθηκαν ενώπιον των δικαστών της ουσίας (βλ., συναφώς, απόφαση Gascogne Sack Deutschland κατά Επιτροπής, C-40/12 P, EU:C:2013:768, σκέψη 52).

23 Δεδομένου του απαραδέκτου του πρώτου σκέλους του δευτέρου λόγου αναιρέσεως, το δεύτερο σκέλος του λόγου αυτού σύμφωνα με το οποίο η αναιρεσείουσα προβάλλει υποκατάσταση της αιτιολογίας της επίδικης αποφάσεως από το Γενικό Δικαστήριο πρέπει επίσης να απορριφθεί, καθόσον συνεπάγεται αναγκαίως εξέταση της αιτιολογίας της αποφάσεως αυτής.

24 Κατά συνέπεια ο λόγος αυτός πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

Ως προς τον πρώτο και τον τρίτο λόγο αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

25 Η Total υποστηρίζει ότι, δεδομένου ότι η ευθύνη που της επιρρίφθηκε και η καταδίκη της σε εις ολόκληρον καταβολή του προστίμου εδράζονται στην αποκλειστική ευθύνη της θυγατρικής της, το Γενικό Δικαστήριο, μειώνοντας το ποσό του επιβληθέντος στη θυγατρική προστίμου χωρίς να προβεί σε αντίστοιχη μείωση για τη μητρική εταιρία, επέτεινε την κύρωση που επιβλήθηκε στη δεύτερη εταιρία. Λαμβανομένης υπόψη αυτής της αμιγώς δευτερογενούς ευθύνης, η διαφορά μεταξύ των ποσών των επιβληθέντων προστίμων στη μητρική εταιρία και στη θυγατρική της, ήτοι ποσό 2 704 158 ευρώ, συνιστά πρόστιμο στερούμενο νομικής βάσεως. Επίσης, η μεταβολή της φύσεως της ευθύνης της που απορρέει από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση χωρίς δυνατότητα, σε οποιοδήποτε σημείο της διαδικασίας, υποβολής συναφώς των παρατηρήσεών της, συνιστά προσβολή των δικαιωμάτων της άμυνας.

26 Κατά την αναιρεσείουσα, η επίμαχη κατάσταση είναι η ίδια με εκείνη επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), με την οποία το Δικαστήριο, αφού διαπίστωσε ότι η ευθύνη της μητρικής εταιρίας ήταν αμιγώς δευτερογενής και παρεπόμενη εκείνης της θυγατρικής της και, συνεπώς, ήταν εξαρτώμενη από αυτήν, προέβη σε ευθυγράμμιση του ποσού του επιβληθέντος στη μητρική εταιρία προστίμου προς το μειωμένο πρόστιμο που επιβλήθηκε στη θυγατρική της. Εν προκειμένω, επομένως, η αναιρεσείουσα τελεί σε κατάσταση μητρικής εταιρίας της οποίας η ευθύνη απορρέει εξ ολοκλήρου από την ευθύνη της θυγατρικής της. Η αναιρεσείουσα επισημαίνει ότι, δεδομένου ότι η διάρκεια της συμμετοχής στην επίμαχη παράβαση που της καταλογίσθηκε δεν μπορεί παρά να είναι όμοια με την καταλογισθείσα στη θυγατρική της και ότι η μείωση του επιβληθέντος στη θυγατρική της προστίμου απορρέει αποκλειστικώς από τη μείωση της διάρκειας αυτής όσον αφορά μόνον αυτήν την εταιρία, το Γενικό Δικαστήριο όφειλε να ασκήσει την εξουσία μεταρρυθμίσεως που έχει, όπως έγινε στην περίπτωση της αποφάσεως Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), και να προσαρμόσει το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στη μητρική εταιρία αναλόγως προς το ποσό του τελικώς επιβληθέντος στη θυγατρική προστίμου.

27 Η Total προσθέτει ότι τόσο η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση όσο και η απόφαση Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423) εκδόθηκαν την ίδια ημέρα από τον ίδιο δικαστικό σχηματισμό, οπότε το Γενικό Δικαστήριο, λαμβάνοντας την απόφαση να μη μεταρρυθμίσει το επιβληθέν στην αναιρεσείουσα πρόστιμο, παραβίασε την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων μεταξύ δύο υποθέσεων που αφορούν τα ίδια πραγματικά περιστατικά και δύο οντότητες της μίας και αυτής επιχειρήσεως. Επιπλέον, στο πλαίσιο της εξουσίας μεταρρυθμίσεως που διαθέτει, ο δικαστής της Ένωσης έχει την εξουσία να τροποποιήσει το ποσό του προστίμου. Αντιθέτως, δεν έχει την εξουσία να μεταβάλει τον αλληλέγγυο και ενιαίο χαρακτήρα της ευθύνης και του προστίμου που

απορρέει από αυτήν ως προς τις οντότητες που απαρτίζουν την μία και αυτήν επιχείρηση, όταν η ευθύνη της μητρικής εταιρίας εξαρτάται αποκλειστικώς από την ευθύνη της θυγατρικής της. Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο, μεταβάλλοντας τον αλληλέγγυο και ενιαίο χαρακτήρα της ευθύνης της Total και της θυγατρικής της και, κατά συνέπεια, του επιβληθέντος σε αυτές προστίμου, υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο.

28 Η Επιτροπή εκτιμά ότι η επιχειρηματολογία της αναιρεσείουσας δεν είναι βάσιμη διότι ερείδεται επί της εσφαλμένης παραδοχής κατά την οποία το Γενικό Δικαστήριο, απορρίπτοντας την προσφυγή της, επέτεινε την ευθύνη της νυν αναιρεσείουσας. Με την απόρριψη της προσφυγής αυτής, όμως, το Γενικό Δικαστήριο δεν μετέβαλε ούτε την ευθύνη της αναιρεσείουσας ούτε το ποσό του προστίμου στο σύνολό του. Η μείωση την οποία επέφερε το Γενικό Δικαστήριο στο ποσό του επιβληθέντος στη θυγατρική προστίμου ουδόλως επηρεάζει την έκταση της ευθύνης της αναιρεσείουσας η οποία παραμένει υπόχρεη στην καταβολή του όλου ποσού του προστίμου.

29 Η Επιτροπή παρατηρεί ότι το γεγονός και μόνον ότι, για τμήμα του προστίμου, η Total κατέστη μόνη οφειλέτης έναντι της Επιτροπής δεν συνιστά τροποποίηση του προστίμου που της επιβλήθηκε αλλά είναι απλώς η αναπότρεπτη συνέπεια της αποφάσεως που έλαβε το Γενικό Δικαστήριο, με την απόφαση Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423), να μειώσει το ποσό του επιβληθέντος στον συνοφειλέτη της προστίμου. Σε γενικές γραμμές, η κατάσταση μητρικής εταιρίας η οποία έχει καταδικασθεί εις ολόκληρον με τη θυγατρική της δεν μπορεί να διακριθεί από την κατάσταση άλλων νομικών οντοτήτων οι οποίες ευθύνονται εις ολόκληρον και τυγχάνουν συνοφειλέτριες του επιβληθέντος προστίμου. Στις περιπτώσεις εις ολόκληρον ευθύνης για την καταβολή προστίμου, η μείωση του ποσού του προστίμου ως προς έναν εκ των συνοφειλετών καθιστά αναπότρεπτα τον άλλο συνοφειλέτη μόνο υπόχρεο για την καταβολή του αντίστοιχου ποσού της μειώσεως.

30 Κατά την Επιτροπή, μια μητρική εταιρία και η θυγατρική της έχουν το δικαίωμα να ασκήσουν από κοινού ενιαία προσφυγή κατά της αποφάσεως με την οποία τους επιβάλλεται πρόστιμο. Εφόσον η μητρική εταιρία αποφασίσει να ζητήσει την ακύρωση και τη μεταρρύθμιση του προστίμου που της επιβλήθηκε με χωριστή προσφυγή, η έκβαση της προσφυγής αυτής εξαρτάται από τα συναφώς επικαλούμενα επιχειρήματα και όχι από επιχειρήματα τα οποία τυχόν προβάλλει η θυγατρική της στην παράλληλη προσφυγή της. Σε κάθε περίπτωση, οι προϋποθέσεις που έθεσε το Δικαστήριο με την απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29) σχετικά με την «ταυτότητα του αντικειμένου» των παράλληλων προσφυγών μητρικών και θυγατρικών εταιριών δεν πληρούνται εν προκειμένω. Καίτοι είναι αληθές ότι τόσο η Total όσο και η θυγατρική της επέκριναν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου την εκτίμηση της Επιτροπής περί της διάρκειας της συμμετοχής στην παράβαση, εντούτοις το Γενικό Δικαστήριο μείωσε το επιβληθέν στη θυγατρική πρόστιμο βάσει των επιχειρημάτων που η ίδια προέβαλε και όχι η μητρική της εταιρία.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

31 Με τον πρώτο και τον τρίτο λόγο, η αναιρεσείουσα αμφισβητεί το γεγονός ότι, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη την απόφαση Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423) με την οποία μειώθηκε το επιβληθέν στην Total France πρόστιμο σε 125 459 842 ευρώ. Υποστηρίζει ότι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου που διαμορφώθηκε με την απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), το Γενικό Δικαστήριο όφειλε να μειώσει το εν λόγω πρόστιμο όσον αφορά και την Total.

32 Το δίκαιο του ανταγωνισμού της Ένωσης αφορά τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων. Επιλογή των συντακτών των Συνθηκών ήταν η χρήση της έννοιας «επιχείρηση» για τον προσδιορισμό του αυτουργού παραβάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού, κολάσιμης κατ' εφαρμογήν των άρθρων 101 ΣΛΕΕ και 102 ΣΛΕΕ, και όχι η χρήση άλλων εννοιών, όπως είναι αυτή της «εταιρίας» ή του

«νομικού προσώπου», η οποία χρησιμοποιείται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 54 ΣΛΕΕ (βλ. απόφαση Επιτροπή κ.λπ. κατά Siemens Österreich κ.λπ., C-231/11 P έως C-233/11 P, EU:C:2014:256, σκέψεις 41 και 42 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

33 Η έννοια της επιχειρήσεως περιλαμβάνει κάθε οντότητα που ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξαρτήτως του νομικού καθεστώτος στο οποίο υπάγεται και του τρόπου χρηματοδοτήσεώς της. Πρέπει να γίνει δεκτό ότι η έννοια αυτή δηλώνει μια οικονομική ενότητα, μολονότι, από νομικής απόψεως, η ενότητα αυτή αποτελείται από πλείονα φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Σε περίπτωση κατά την οποία μια τέτοια οικονομική ενότητα παραβιάζει τους κανόνες του ανταγωνισμού, υπέχει ευθύνη για την παράβαση αυτή, κατά την αρχή της προσωπικής ευθύνης (βλ. απόφαση Επιτροπή κ.λπ. κατά Siemens Österreich κ.λπ., C-231/11 P έως C-233/11 P, EU:C:2014:256, σκέψεις 43 και 44 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

34 Στο πλαίσιο αυτό, σε ορισμένες περιπτώσεις, είναι δυνατό να επιβληθούν κυρώσεις σε νομικό πρόσωπο το οποίο δεν είναι ο αυτουργός παραβάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού λόγω της συνιστώσας παράβαση συμπεριφοράς άλλου νομικού προσώπου, εφόσον αμφότερα τα πρόσωπα αυτά αποτελούν μέρος της ιδίας οικονομικής ενότητας και απαρτίζουν, επομένως, την επιχείρηση που παρέβη το άρθρο 101 ΣΛΕΕ (βλ. απόφαση Επιτροπή κ.λπ. κατά Siemens Österreich κ.λπ., C-231/11 P έως C-233/11 P, EU:C:2014:256, σκέψη 45).

35 Επομένως, η συμπεριφορά θυγατρικής μπορεί να καταλογισθεί στη μητρική εταιρία όταν η μητρική εταιρία ασκεί πράγματι καθοριστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της θυγατρικής αυτής (βλ., συναφώς, απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-97/08 P, EU:C:2009:536, σκέψεις 58 και 59 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

36 Στην περίπτωση στην οποία μητρική εταιρία κατέχει το 100 % του κεφαλαίου της θυγατρικής της, υφίσταται μαχητό τεκμήριο ότι η εν λόγω μητρική εταιρία ασκεί αποφασιστική επιρροή επί της συμπεριφοράς της θυγατρικής της (βλ. απόφαση Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-97/08 P, EU:C:2009:536, σκέψη 60 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

37 Εν προκειμένω, η Επιτροπή καταλόγισε την ευθύνη της Total France στην Total και τους επέβαλε από κοινού και εις ολόκληρον πρόστιμο 128 163 000 ευρώ. Όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 10 της παρούσας αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο μείωσε, με την απόφασή του Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423), το επιβληθέν στη θυγατρική Total France πρόστιμο σε 125 459 842 ευρώ.

38 Το Δικαστήριο έκρινε ότι, στην περίπτωση που η ευθύνη της μητρικής εταιρίας είναι αμιγώς παρεπόμενη εκείνης της θυγατρικής της όταν κανένας άλλος παράγοντας δεν χαρακτηρίζει ατομικώς την προσαπτόμενη στη μητρική εταιρία συμπεριφορά, η ευθύνη της μητρικής εταιρίας δεν δύναται να υπερβαίνει αυτή της θυγατρικής της (βλ., συναφώς, απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins, C-286/11 P, EU:C:2013:29, σκέψεις 37, 39, 43 και 49).

39 Η εφαρμογή των αρχών που απορρέουν από τη νομολογία αυτή των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης επιτάσσει την πλήρωση ορισμένων δικονομικών προϋποθέσεων, και δη την άσκηση παράλληλων προσφυγών από τη θυγατρική και από τη μητρική εταιρία με ίδιο αντικείμενο (βλ. απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins, C-286/11 P, EU:C:2013:29, σκέψη 49). Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η έννοια του «ιδίου αντικειμένου» δεν επιβάλλει να ταυτίζονται η έκταση των προσφυγών των εν λόγω εταιριών και των προβαλλόμενων από αυτές επιχειρημάτων (βλ. απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins, C-286/11 P, EU:C:2013:29, σκέψη 43).

40 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, εν προκειμένω, πληρούνται οι εν λόγω προϋποθέσεις. Πράγματι, όπως η μητρική εταιρία και η θυγατρική της στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), τόσο η Total όσο και η Total France είχαν ασκήσει προσφυγή κατά της επίδικης αποφάσεως, οι δε προσφυγές αυτές είχαν ίδιο αντικείμενο κατά το ότι αφορούσαν, μεταξύ άλλων, τη διάρκεια της παραβάσεως.

41 Μολονότι το Δικαστήριο αποφάνθηκε, στην απόφαση Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29), μόνον επί της δυνατότητας συνεκτιμήσεως, στο πλαίσιο προσφυγής ασκηθείσας από μητρική εταιρία η ευθύνη της οποίας απορρέει στο σύνολό της από αυτή της θυγατρικής της, της εκβάσεως της προσφυγής της θυγατρικής, εντούτοις απορρέει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, μεταξύ άλλων από την απόφαση Areva κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-247/11 P και C-253/11 P, EU:C:2014:257, σκέψεις 136 έως 138), ότι, όταν πληρούνται οι εκτεθείσες στις προηγούμενες σκέψεις δικονομικές προϋποθέσεις, η μητρική εταιρία της οποίας η ευθύνη είναι απορρέει στο σύνολό της από αυτή της θυγατρικής της πρέπει, κατ' αρχήν, να επωφεληθεί από την τυχόν μείωση της ευθύνης της θυγατρικής της η οποία είχε καταλογισθεί στη μητρική εταιρία.

42 Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο μη συνεκτιμώντας την έκβαση της αποφάσεως Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423).

43 Επομένως, ο πρώτος και ο τρίτος λόγος αναιρέσεως είναι βάσιμοι.

44 Συνεπώς, επιβάλλεται η αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, κατά το μέρος που το Γενικό Δικαστήριο δεν προέβη σε ευθυγράμμιση του ποσού του προστίμου που επιβλήθηκε στην Total προς το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην Total France.

45 Υπό τις περιστάσεις αυτές και κατόπιν της αυθημερόν εκδιδόμενης αποφάσεως στην υπόθεση Total Marketing Services κατά Επιτροπής (C-634/13 P), παρέλκει η εξέταση των επικουρικώς προβαλλομένων τέταρτου έως έκτου λόγου αναιρέσεως.

46 Σύμφωνα με το άρθρο 61, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Δικαστήριο μπορεί, σε περίπτωση αναιρέσεως της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου, να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς, εφόσον αυτή είναι ώριμη προς εκδίκαση. Τούτο συμβαίνει εν προκειμένω.

47 Κατόπιν των εκτιμήσεων που εκτέθηκαν στις σκέψεις 38 έως 44 της παρούσας αποφάσεως, επιβάλλεται η μείωση του ποσού του επιβληθέντος στην Total προστίμου στο επίπεδο εκείνου που επιβλήθηκε στη θυγατρική της, Total France, όπως αυτό καθορίσθηκε στο σημείο 1 του διατακτικού της αποφάσεως Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423).

48 Επομένως, επιβάλλεται να μειωθεί το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην Total από κοινού και εις ολόκληρον με την Total France με το άρθρο 2 της επίδικης αποφάσεως στο ποσό των 125 459 842 ευρώ.

Επί των δικαστικών εξόδων

49 Δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν η αίτηση αναιρέσεως απορρίπτεται ως αβάσιμη ή όταν γίνεται δεκτή και το Δικαστήριο κρίνει το ίδιο οριστικά τη διαφορά, αυτό αποφαίνεται επί των δικαστικών εξόδων.

50 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του ίδιου Κανονισμού, που εφαρμόζεται στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, αυτού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 3, του ίδιου Κανονισμού, σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων, κάθε διάδικος φέρει

τα δικαστικά έξοδά του. Εντούτοις, εάν τούτο δικαιολογείται από τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως, το Δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει ότι ένας διάδικος φέρει, πέραν των δικαστικών εξόδων του, και μέρος των εξόδων του αντιδίκου.

51 Συναφώς, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της υποθέσεως, η Total φέρει τα τρίτα τέταρτα των εξόδων της Επιτροπής και τα δικαστικά έξοδά της στο πλαίσιο της αναιρετικής δίκης και της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η Επιτροπή φέρει το ένα τέταρτο των δικαστικών εξόδων της και των εξόδων της Total στο πλαίσιο αμφότερων των διαδικασιών.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφασίζει:

1) Αναιρεί την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 13ης Σεπτεμβρίου 2013, Total κατά Επιτροπής (T-548/08, EU:T:2013:434), κατά το μέρος που δεν προέβη σε ευθυγράμμιση του ποσού του προστίμου που επιβλήθηκε στην Total SA προς το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην Total Raffinage Marketing SA με την απόφαση Total Raffinage Marketing κατά Επιτροπής (T-566/08, EU:T:2013:423).

2) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως κατά τα λοιπά.

3) Ορίζει το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην Total SA από κοινού και εις ολόκληρον με την Total Raffinage Marketing SA με το άρθρο 2 της αποφάσεως C(2008) 5476 τελικό της Επιτροπής, της 1ης Οκτωβρίου 2008, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 [ΕΚ] και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση COMP/39.181 – Κηροί κηροποιίας), στο ποσό των 125 459 842 ευρώ.

4) Η Total SA φέρει τα τρία τέταρτα των δικαστικών εξόδων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των δικών της δικαστικών εξόδων στο πλαίσιο της αναιρετικής δίκης και της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου διαδικασίας.

5) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φέρει το ένα τέταρτο των δικαστικών εξόδων της και των δικαστικών εξόδων της Total SA στο πλαίσιο της αναιρετικής δίκης και της ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου διαδικασίας.

(υπογραφές)